

3 PAPUKAIJAHARJOITUKSET

A) Johdanto papukaijaharjoitukseen

Seuraavissa kolmessa harjoituksessa suomen kielen ääniteitä harjoitellaan papukaijahahmon avulla. Harjoitukset perustuvat selkeään artikulaatioon, toistoon ja matkimiseen. Papukaija on tunnetusti lahjakas matkija, minkä vuoksi se soveltuu erinomaisesti harjoituksen maskotiksi. Kun aikuinen heittäytyy papukaijaharjoitukseen, jopa piirroseläin voi olla yhtä vakuuttava toistelija kuin oikea papukaija. Harjoituksissa on myös muita mielikuvitus-hahmoja, jotka auttavat lasta sitoutumaan harjoitukseen. Samalla ne voivat tuoda lapselle turvaa ja rohkeutta: jos lasta ujostuttaa, hän voi esiintyä hahmon roolissa ja näin rohkaistua toistamaan ja lausumaan ääniteitä.

Harjoitukset on suunniteltu pienelle ryhmälle, mutta ne soveltuvat myös kahdestaan lapsen kanssa tehtäviksi.

Materiaalit

Harjoitukseen tarvitaan papukaijan lisäksi erilaisia kuvakortteja. Tarvittavat kuvakortit löydät sivulta 16 alkaen. Tulosta kuvakortit ja leikkaa ne korteiksi. Voit myös laminoida kortit, jolloin saat niistä pitkäikäisemmät. Löydät kopioitavan Papu-nimisen papukaijan kuvan sivulta 14. Papu Papukaija löytyy sekä tulostettavana värikuvana että värityskuvana. Voit tehdä papukaijasta keppinuken harjoituksissa käytettäväksi. Halutessasi voit jonkin papukaijaharjoituksen lopuksi pyytää ryhmän lapsia värittämään omat papukaijamaskotit ja tehdä niistä esimerkiksi hauskan huoneentaulun, joka auttaa lapsia muistamaan harjoitukset ja niissä harjoitellut äänitteet. Näin harjoitukset tehostuvat entisestään.

Aloitusloru

Kaikki papukaijaharjoitukset alkavat aina aloituslorulla, joka innostaa lapsia ja auttaa heitä keskittymään tulevaan harjoitukseen.

Papu papu, papukaija,
kutsu kaikki leikkimään.
Papu papu, papukaija,
yhdessä hauskaa pidetään.
Tule, tule, tule mukaan,
nyt ei jää yksin kukaan!

Irene Altundas, Terhi Hyvärinen ja Ranja Karakus

B) Papukaijan nokkaisu

Harjoitellaan diftongien erottelua

Kohderyhmä

- Yli 5 v.
- Pienryhmä tai kahden

Suomen kielen diftongeja eli kahden vokaalin yhtymiä ei ole useimmissa muissa kielissä ja siksi niiden tunnistaminen ja ääntäminen vaativat usein harjoittelua (ks. KieliVertailu-työvälineen opas, s. 6 ja 19). Harjoiteltavat diftongit ovat suomen yleiskielen mukaisia. Jos lapset käyttävät puheessaan murteellisia muotoja diftongeista, voi niitä käyttää myös harjoituksessa.

Tavoite

Tavoitteena on harjoitella suomen kielen diftongien erottelua ja hallintaa. Ensisijainen tavoite on oppia erottamaan diftongit toisistaan kuullun perusteella, mutta harjoitus sopii myös diftongien ääntämisen harjoitteluun.

Materiaalit

- papukaija
- kuvakortit (27 kpl)

Papukaijan ja kuvakortit löydät sivulta 14 alkaen. Voit tehdä papukaijasta keppinuken. Halutessasi voit laminoida kuvakortit, jolloin saat niistä pitkäikäisemmät.

Kuvakorttien sanaparit

äiti- iäti	huosut- housut	nouli- nuoli
suana- sauna	raita -riata	syödä -söydä
kaula -kuala	öy- yö	vuoro -vouro
luatanen- lautanen	ruoto -routo	iuda- uida
käytävä -kyätävä	pöyrä- pyörä	koira -kiora
pyötä- pöytä	pieli- peili	kienu- keinu
lueka- leuka	koukku -kuokku	aita -iata
piata- paita	vöy- vyö	liepä- leipä
viulu -vuilu	sieni -seini	leijona -liejona

Harjoituksen kulku

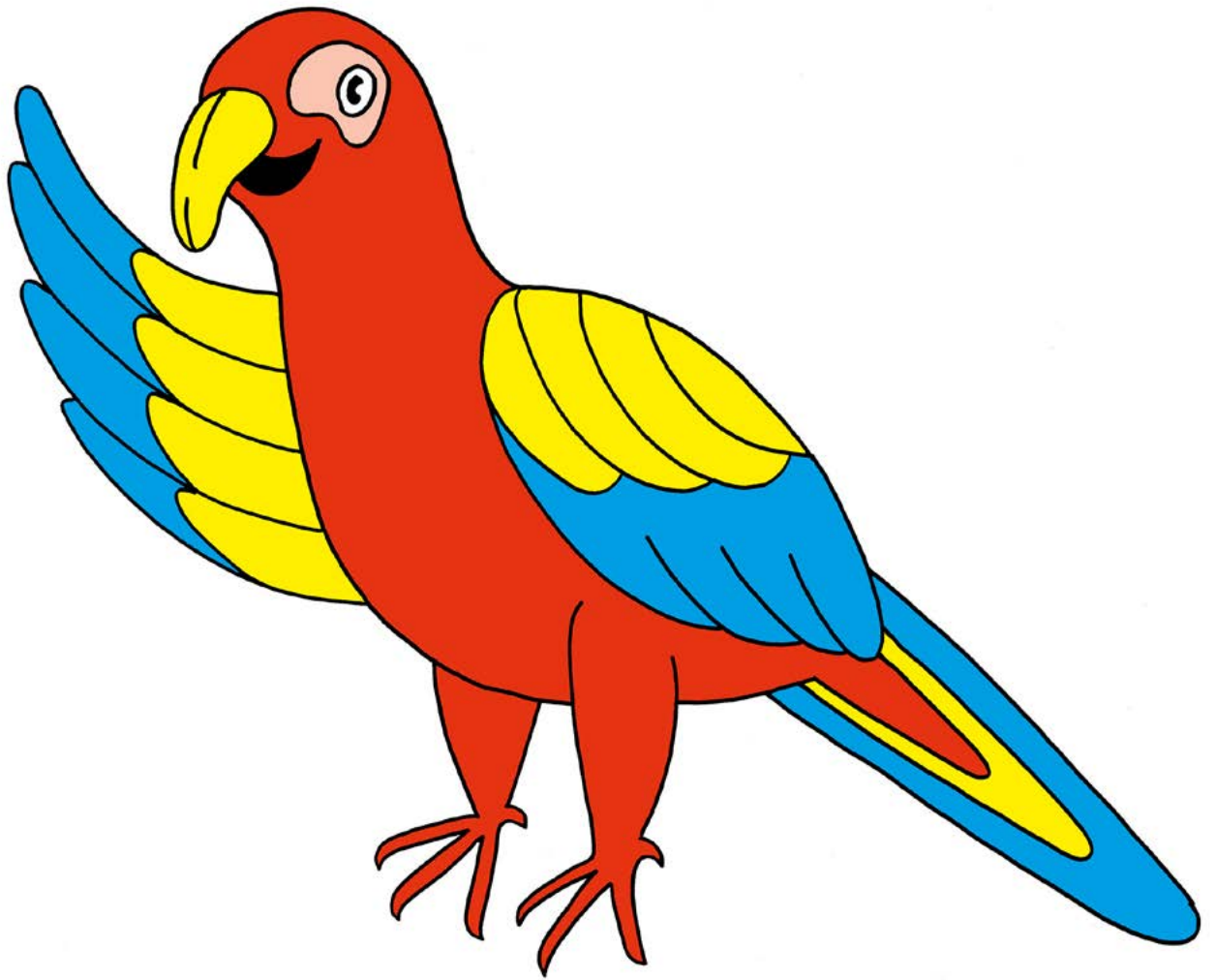
- Valitse kuvakortit lapsen kielitaidon tason mukaan.
  - Tutummat sanat, kuten *äiti*, *pöytä* ja *housut*, ovat helpompia.
  - Harvemmin käytetyt sanat, kuten *käytävä*, *nuoli* ja *koukku*, ovat vaikeampia.
- Lue aloitusloru:

Papu papu, papukaija,
kutsu kaikki leikkimään.
Papu papu, papukaija,
yhdessä hauskaa pidetään.
Tule, tule, tule mukaan,
nyt ei jää yksin kukaan!
- Aloituslorun jälkeen anna ensimmäiselle lapselle papukaija.
- Kerro: ”Näytän papukaijalle kuvakortteja ja sanon kaksi sanaa. Sanoista toinen on kuvassa ja toinen on ihan outo (esimerkiksi *raitariata*).”
- Näytä ensimmäistä kuvakorttia lapselle.
- Sano: ”Papukaija, kun kuulet kuvassa olevan sanan, niin kosketa nokkasi kuvaa.”
- Sano kuvakortin takana oleva sanapari selkeästi ja tarpeeksi hitaasti, tarvittaessa vielä toistaen.
- Lapsi valitsee kuvaan sopivan sanan ja antaa papukaijan nokkaista korttia.
- Kun papukaija on nokkaissut korttia, toista vielä oikea malli. Sana voidaan toistaa myös yhdessä koko lapsiryhmän kanssa.
- Lapsi saa kortin itselleen ja antaa papukaijan seuraavalle.

Papukaijaa voi leikkiä myös isommassa lapsiryhmässä

- Aikuinen on papukaija.
- Näytä lapsille kuvaa sanoen: ”Kertokaa papukaijalle, onko tämä sieni vai seini.”
- Lapset saavat vastata yhteen ääneen.

äiti-iäti

suana-sauna

kaula-kuala

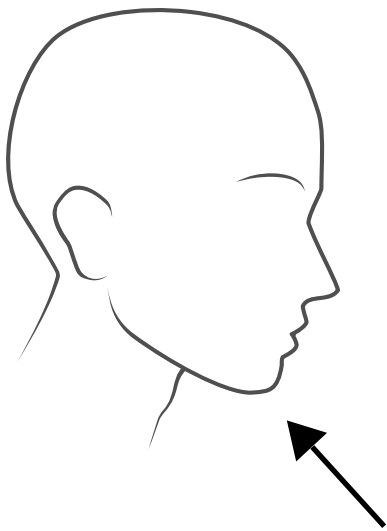
luatanen-lautanen

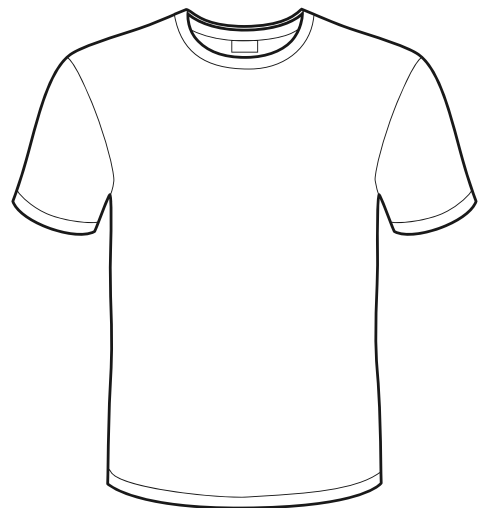
käytävä-kyätävä

pyötä-pöytä

lueka-leuka

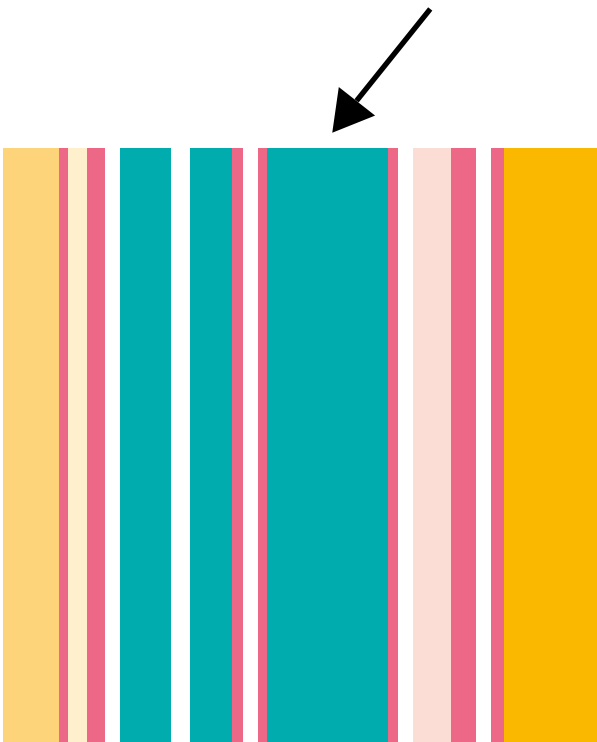
piata-paita

viulu-vuilu

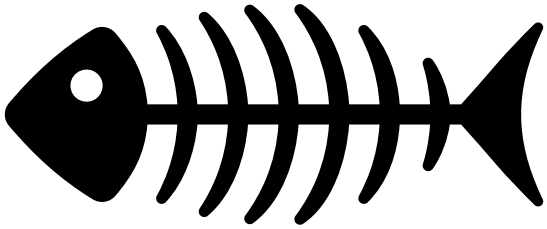
huosut-housut

raita-riata

öy-yö

ruoto-routo

pöyrä-pyörä

pieli-peili

koukku-kuokku

vöy-vyö

sieni-seini

nouli-nuoli

syödä-söydä

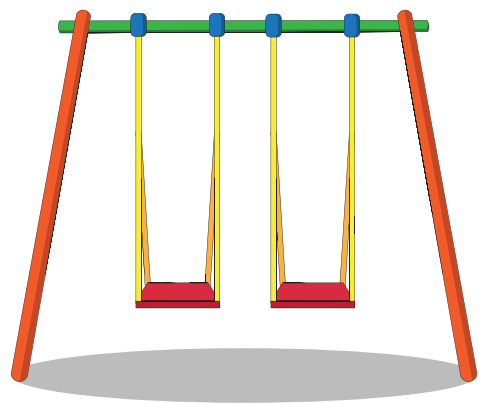
vuoro-vouro

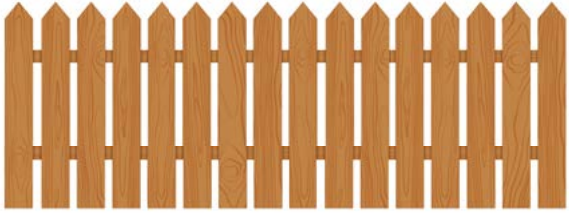
iuda-uida

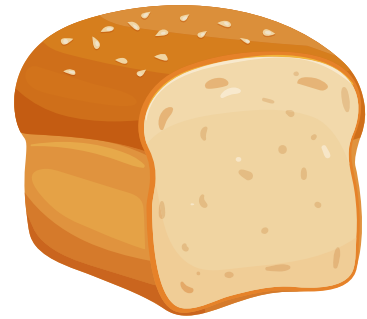
koira-kiora

kienu-keinu

aita-iata

liepä-leipä

leijona-liejona

C) Papukaija matkii peikkokieltä

Harjoitellaan äänteiden /y, æ, ø/ eli Y, Ä ja Ö erottelua

Useissa kielissä ei ole kaikkia samoja vokaaleja kuin suomen kielessä. Esimerkiksi vokaalit /y, æ, ø/ eli Y, Ä ja Ö puuttuvat monista kielistä ja siksi ne vaativat usein harjoitusta (ks. KieliVertailu-työvälineen opas, s. 6 ja 19–20). Vokaalien tunnistamista ja ääntämistä opitaan tutkimusten mukaan tehokkaasti kuuntelun ja toistamisen kautta.

Kohderyhmä

- 4–6 v.
- Pienryhmä tai kahden

Harjoitus perustuu selkeään artikulaatioon, toistoon ja matkimiseen. Harjoituksessa erilainen äänne esiintyy tuttujen toistettujen äänteiden jälkeen, minkä tutkimuksissa on todettu lisäävän opittavan äänten kiinnostavuutta ja korostavan äänteiden välisiä eroja.

Tavoite

Tavoite on harjoitella suomen kielen vokaalien /y, æ, ø, o/ eli Y, Ä, Ö ja O erottelua ja hallintaa matkimisen kautta. Ensimmäinen tavoite on harjoitella vokaalien ääntämistä liioittelemalla.

Materiaalit

- papukaija
- metsänpeikkokortit (4 kpl, helpommat)
- vuorenpykkokortit (4 kpl, vaikeammat)
- pussi kuvakortteille

Papukaijan löydät sivulta 14 ja peikkokortit löydät sivulta 25. Voit tehdä papukaijasta keppinuken. Halutessasi voit laminoida kortit, jolloin saat niistä pitkäikäisemmät. Metsänpeikkokortit ovat helpompia, koska niissä harjoiteltavien vokaalien erot näkyvät suun liikkeissä (/i-y/ eli I-Y, /e-ø/ eli E-Ö, /u-æ/ eli U-Ä, /æ-o/ eli Ä-O). Vuorenpykkokorteissa suun liikkeissä ei ole vokaalien välillä niin näkyvää eroa, vaan ero täytyy kuulla (/u-y/ eli U-Y, /o-ø/ eli O-Ö, /a-æ/ eli A-Ä).

Kuvakorttien peikkokieli

Metsänpeikkokortit

Y-peikko: "lil lil lil lil LYY"
 Ö-peikko: "pep pep pep pep PÖÖ"
 Ä-peikko: "mum mum mum mum MÄÄÄÄ"
 O-peikko: "säs säs säs säs SOOOO"

Vuorenpykkokortit

Y-peikko: "sus sus sus sus SYYYY"
 Ö-peikko: "hoh hoh hoh hoh HÖÖÖÖ"
 Ä-peikko: "lal lal lal lal LÄÄÄÄ"
 O-peikko: "pup pup pup pup POOOO"

Harjoituksen kulku

1. Valitse helpommat metsänpeikko- tai vaikeammat vuorenpeikkokortit la: kielitaidon tason mukaan.
2. Pidä kortit pussissa tai asettele ne kuvapuoli alaspäin lattialle.
3. Lue aloitusloru:

Papu papu, papukaija,
kutsu kaikki leikkimään.
Papu papu, papukaija,
yhdessä hauskaa pidetään.
Tule, tule, tule mukaan,
nyt ei jää yksin kukaan!

4. Aloituslorun jälkeen anna ensimmäiselle lapselle papukaija.
5. Käännä lattialta tai arvo pussista yksi kortti kerrallaan. Sama peikko voi tulla useamman kerran.
6. Näytä peikkokortti lapselle.
7. Lue ääneen kuvakortin kääntöpuolella oleva peikkokieli, esim. ”lil lil lil lil LYY”. Kiinnitä huomiota suun liikkeisiin, korostetusti laava/pyöreä. Opittava vokaali lorun lopussa on yllätyksellinen, äänekkäämpi ja hassu.
8. Pyydä lasta toistamaan peikkokieli papukaijana matkien. Papukaijan roolissa olo voi rohkaista lasta matkimaan perässä.
9. Pyydä lasta antamaan papukaija seuraavalle.

Papukaijaa voi leikkiä myös isommassa lapsiryhmässä

1. Pidä kortit pussissa tai asettele ne kuvapuoli alaspäin lattialle.
2. Lue aloitusloru.
3. Anna papukaija lapsille.
4. Käännä lattialta tai arvo pussista yksi kortti kerrallaan.
5. Näytä peikkokortti lapsille.
6. Lue ääneen kuvakortin kääntöpuolella oleva peikkokieli.
7. Pyydä lapsia toistamaan peikkokieli yhteen ääneen papukaijana matkien.

Y-peikko:
"lit lit lit lit LYY"

Ö-peikko:
"pep pep pep pep PÖÖ"

Ä-peikko:
"mum mum mum mum MÄÄÄÄ"

O-peikko:
"säs säs säs säs S0000"

Y-peikko:
"sus sus sus sus SYYY"

Ö-peikko:
"hoh hoh hoh hoh HÖÖÖ"

Ä-peikko:
"lal lal lal lal LÄÄÄ"

O-peikko:
"pup pup pup pup POOO"

D) Papukaija sanapoliisina

Opitaan huomaamaan hienovaraisia äänne-eroja

Monissa kielissä ei ole kaikkia samoja konsonantteja kuin suomen kielessä. Lisäksi äänneiden kesto ei useissa kielissä erota sanojen merkityksiä niin kuin suomessa (esimerkiksi *tuli-tuuli*, ks. Kielivertailu-työvälineen opas, s. 6 ja 19–20). Suomen kielen konsonanttien ja äänneiden keston erottelua on hyvä harjoitella sanojen kautta, jolloin äänneellisten erojen luomat merkityserot korostuvat.

Kohderyhmä

- 4–6 v.
- Pienryhmä tai kahden

Tavoite

Tavoite on harjoitella huomaamaan, miten suomen kielen konsonanttien vaihtuminen (/t, p, k, r, l, s, m/ eli T, P, K, R, L, S ja M), äänneiden kesto sekä äänneiden poistaminen tai lisääminen vaihtavat sanan merkitystä. Samalla harjoitellaan tunnistamaan suomen kielen sanoja kuvien avulla.

Materiaalit

- papukaija
- kuvakortit (15 kpl)
- pussi kuvakorteille

Papukaijan löydät sivulta 14 ja kuvakortit löydät sivulta 31 alkaen. Voit tehdä papukaijasta keppinuken. Halutessasi voit laminoida kuvakortit, jolloin saat niistä pitkäikäisemmät.

Kuvakorttien sanaparit

talo-palo	vapina- apina
lettu-kettu	aita- paita
peli-keli	tuuli- tuli
lakki- takki	puro- puuro
mehu-rehu	mato- matto
peitto-keitto	kisa- kissa
tussi- pussi	kasa- kassa
kukka-sukka	

Harjoituksen kulku

1. Pidä kuvakortit pussissa.
2. Lue aloitusloru:

Papu papu, papukaija,
kutsu kaikki leikkimään.
Papu papu, papukaija,
yhdessä hauskaa pidetään.
Tule, tule, tule mukaan,
nyt ei jää yksin kukaan!

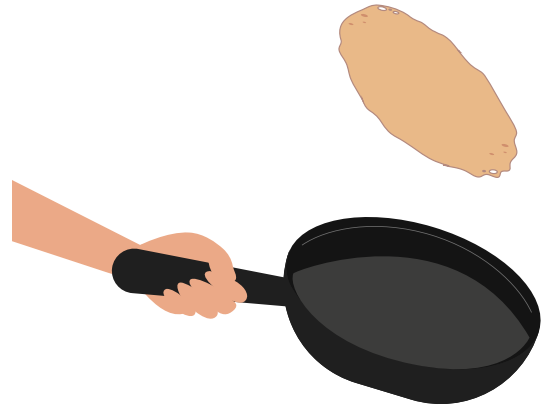
3. Pidä papukaijaa kädessäsi.
4. Kerro: ”Papukaija on saanut kasan houkuttelevia kuvakortteja, mutta koska hän puhuu vain papukaijaa, hän tarvitsee apua niiden tulkinnessa. Autatteko papukaijaa ratkaisemaan, mikä sana kuvassa on?”
5. Sano: ”Papukaija sanoo kaksi sanaa. Kertokaa papukaijalle, kumpi sana on kuvassa.”
6. Arvo pussista yksi kortti kerrallaan.
7. Näytä toinen kortissa olevista kuvista lapsille.
8. Korteissa on kuva molemmilla puolilla. Kuvien sanat muodostavat sanaparin (esimerkiksi kisa–kissa).
9. Äännä kuvakortin sanapari selkeästi eroja painottaen. Toista tarvittaessa.
10. Voit toistaa sanat joko itsenäsi tai papukaijana hassutellen tilanteen ja lasten taitojen mukaan.
11. Lapset kertovat, kun kuulevat oikean sanan.
12. Hauskuuta leikkiä: Papukaija palkitsee lapset sanomalla ”KIITOS” lasten kielillä tai vaihtoehtoisesti lapset opettavat sanan papukaijalle omalla kielellään tai vaikka leikkikielellä.

Voitte tehdä sanoista kuvaversio kotiin lainattavaksi. Näin leikkiä voi jatkaa myös kotona, jolloin harjoitus tehostuu. Lisäksi vanhemmat voivat harjoitella samoja sanoja lapsen kanssa omalla äidinkielellään ja tukea näin lapsen kokonaiskielitaitoa.

talo

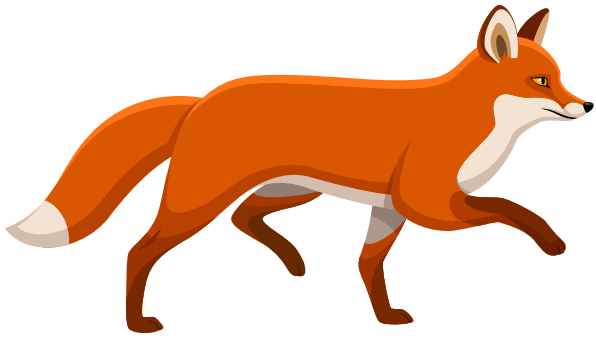
lettu

pele

lakki

kettu

palo

takki

keli

mehu

peitto

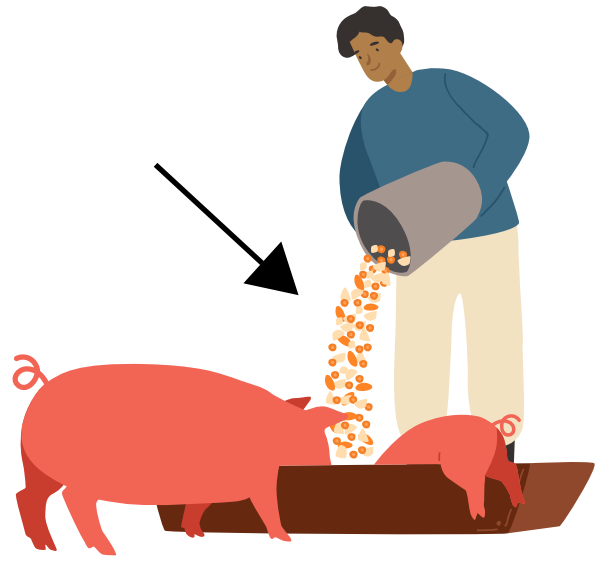
tussi

kukka

keitto

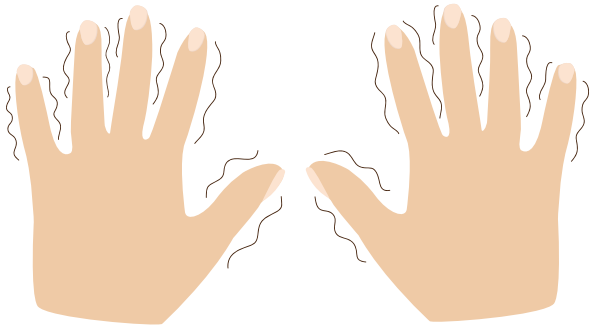
rehu

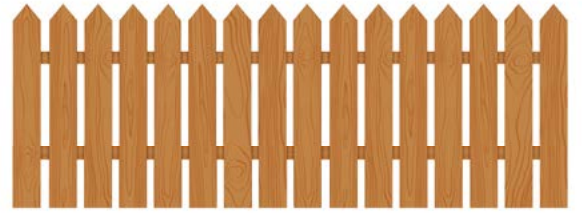
sukka

pussi

vapina

aita

tuuli

puro

paita

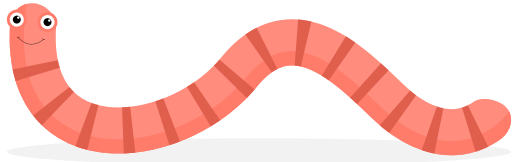
apina

puuro

tuli

mato

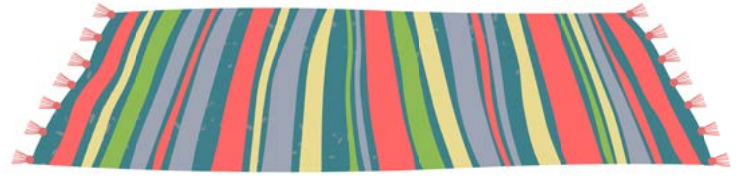
kisa

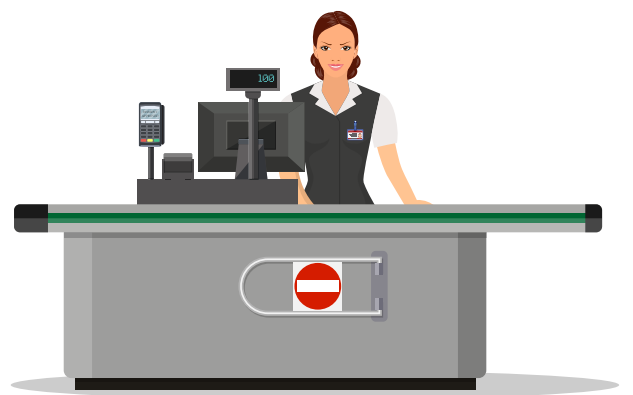
kasa

kissa

matto

kassa